

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1990 m. kovo mėn. 17 d. / March 17, 1990

Nr. 54(11)

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

Disidentai, Sąjūdis
ir dabartinė Lietuva

VYTAUTAS SKUODIS

Dideliam vokiečių džiaugsmui ir viso pasaulio nuostabai pagaliau sugriuvo gėdingai pagarsėjusi Berlyno siena. Metais anksčiau išvirto panaši siena, skyrusi pavergtoje Lietuvoje ir išeivijoje gyvenančius lietuvius.

Išeivijoje kai kurių veiksmų prieš kiek laiko sukeltas didelis triukšmas dėl Vilniaus „apskritojų stalo“ pasibaigė tuo, kad tarp išeivijos ir Lietuvos užsimezgė gana intensyvūs kultūriniai ryšiai. Tarp pirmųjų Vilniaus Jau-nimo teatro spektaklių bei koncertų, įvykusių 1988 metų pava-sarį Chicagoje, ir šių metų pradžioje toje pačioje Chicagoje atlik-tų žaismingų Vilniaus „Oktavos“ ir Kauno „Sūkurio“ ansamblių koncertų, Vilniaus Akademinio teatro spektaklių, mūsų išeiviją, gyvenančią įvairiuose kraštuose, jau aplankė daug iš Lietuvos atvykusių meninių grupių, atskirų menininkų-atlikėjų. Buvo su-remta Lietuvos dailininkų darbų paroda. Baigiantis 1989-iesiems me-tams, pirmą kartą Mokslo ir kūrybos simpoziume, įvykusiame Chicagoje, dalyvavo didelis būrys Lietuvos mokslininkų. Neliko skolingi ir išeivijos lietuviai, me-nines pajėgas siūsdami į Lietuvą. Užsimezgė glaudūs ryšiai tarp Lietuvoje ir išeivijoje gyvenančių lietuvių sportininkų.

Visa ši veikla ne tik džiuginanti, bet ir reikšminga. Tenka tiksliai apgailestauti, kad mūsų išeivijoje dar ir dabar ne visi supranta, jog tokio pobūdžio abipusiai ryšiai nėra vien tik pramogos arba asmeninių intere-sų dalykas. Kaip politikos pagrinda yra ekonomija, taip tautos vienybės bei stiprybės pagrindas yra kultūrinės ir dvasinės vertybės, kurių negali duoti nei ekonominė, nei politinė.

Neužmirštami pasiliko apsilankymai Amerikoje, Kanadoje, Australijoje ir kai kuriuose Vaka-rų Europos kraštuose Lietuvos politinių veikėjų Vaidoto Anta-naičio, Kazimiero Antanavičiaus, Antano Buračo, Algimanto Čekuolio, Arūno Degučio, Sigito Gedos, Broniaus Genzelio, Arvydo Juozaitis, Grigorijaus Kanovi-Mečio Laurinkaus, Vytautandsbergio, Alvydo Medalins-Romualdo Ozolo, Vytauto Žvilio, Kazimieros Prunskienės, Kazio Sajos, Zigmo Vaišvies, Kazimiero Uokos, Emanuelio Ingerio ir kitų. Kai 1940 metų birželio 15 dieną prasidėjo nauja Lietuvos tragedija, vyriausias iš jų dar trynė suola pradžios mokykloje. O jauniausias ne tik nematė stalinizmo baisių, bet ir Nikitos Chruščiovo „bandymų“ Lietuvoje birželio mėnesį įjauti rugius ir į jų vietą sėti kukurūzus, nes dar nebuvo gimes. Dabar visi jie yra aukštų kvalifikacijų specialistai, Lietuvoje gerbiami ir už jų politinę veiklą. O politika, jie tapo, nes pajuto, kad pagaliau ir jiems išmūšė valanda stoti į kovą už Lietuvos laisvę.

Visų jų apsilankymai daug prisidėjo prie to, kad išeivija, jau daug dešimtmečių fiziškai atitrū-kusi nuo Lietuvos, geriau pažin-tą ją dabar, kad teisingai supras-

tų ir objektyviai pradėtų vertinti visa tai, kas dabar vyksta, kad žinotų kuo ir kaip gali Lietuvai dabar padėti ir prisidėti prie jos tikro išsilaisvinimo. O svarbiausia — sustiprino išeivijos ir pavergtosios Lietuvos abipusius ryšius bei vienybę.

Išeivijos lietuviai su didele pagarba bei džiaugsmu sutiko ir tuos, kurių vardai jau seniai buvo žinomi iš Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos, Aušros ir kitų Lietuvos pagrindinio spaudos lei-dinių. Jie pagrįstai buvo laikomi didvyriais, beabėgiais kovotojais už žmogaus ir lietuvių tautos teises. Kai kas juos vadino ir kan-kiniais. Tokių svečių grupę sudaro Balys Gajauskas, kunigas Al-fonsas Svarinskas, Viktoras Petkus, Antanas Terleckas, Nijolė Sadūnaitė, Petras Cidzikas.

Deja, kai kurių šios grupės sve-čių, buvusių disidentų ir politinių kalinių, kalbos ir pasisakymai inėšė tam tikrą maišatį išeivijos galvosenoje ir net nusivylimą. Daugelio jų pasisakymuose išryškėjo nepasitikėjimas Sąjūdžiu ir net priešiškas jam. Tokį savo nusistatymą prieš Sąjūdį jie pir-miausia argumentavo tuo, kad Sąjūdžio aktyvistų tarpe daug komunistų partijos narių ir kad pats Sąjūdis neva buvo įkurtas kompartijos, gavus tam palaimi-nimą iš Maskvos. Šių žinomų kovotojų už Lietuvos laisvę tarpe buvo ir tokių, kurie skleidami neteisingą informaciją, viską ver-tė aukštyt kojomis.

Kad kunigas Alfonsas Svarinskas savo gausiuose, idomiuose ir labai turtinguose pasisakymuose bei pamoklose rodė santūrų nepasitikėjimą Sąjūdžiu tiksliai dėl to, kad jame iš tiesų veikia nemažai komunistų partijos narių, yra visai suprantama ir pateisi-nama. Jis, būdamas vienas iš veikliausių Lietuvos Katalikų Bažnyčios kunigų, dažnai turė-davo aštrius susidūrimus su komunistinės valdžios atstovais. Taigi gerų žmonių kompartijoje jis tikriausiai niekada ir nematė. Sugrįžęs iš ilgalaikio įkalinimo, dieną naktį buvo apstotas slaptosios policijos seklų ir tik viena savaitė pabuvęs Lietuvoje, turėjo iš jos išvykti į Vakarų Vokietiją.

Malonų įspūdi daro susitikimai su Petru Cidziku, giliai dvasinga, valinga ir aukštos doros asmeny-be. Jis — aktyvus kraštotyrimin-kas ir pirmoji LKB Kronikos pla-tinimo auka. Oficialiame susitiki-me su Chicago lietuviais, paliku-siame gilų įspūdį, jis taip pat bu-vo skeptiškas Sąjūdžio atžvilgiu

1989 m. rugpjūčio 23 d. — Molotovo-Ribbentropo paktą 50 metų sukaktis — Baltijos kelio pabaiga. Viena iš M. Baranauko nuotraukų, kurios bus eksponuojamos parodoje „Religija Lietuvoje Lietuvos fotografų akimis“, vyksiančioje Lemonto Lietuvių centre nuo kovo 24 iki balandžio 16 dienos.

dėl kompartijos narių dalyvavi-mo jame.

Kad Sąjūdis yra valdžios ir kompartijos įrankis, tai tvirtino ir Balys Gajauskas savo gausiuose pasisakymuose Amerikoje ir Kanadoje. Tačiau šis blaiviai galvojantis vyras, jau sugrįžęs į Lietuvą suprato, jog taip tvirtin-damas buvo neteisus. Greitai jis rado bendrą kalbą su Sąjūdžio va-dovais. Buvo išrinktas Lietuvos tremtinių sąjungos pirmininku, o dabar pats ruošiasi tapti Lie-tuvos Aukščiausiosios tarybos nariu. Balio Gajausko kan-didatūra į Lietuvos Aukš-čiausios tarybos deputatus buvo iškelta Plungės ir kitose rinki-minėse apygardose. Tačiau jis dabar kitaip klysta, manydamas, jog naujieji kovotojai už Lietuvos

laisvę, ypač jaunieji, papūtus žvarbiems šiaurės vėjams, neatsi-laikytų... Jo žodžiais tariant, „Jeigu dabar padėtis pasikeistų, daug susvyruotų, pasitrauktų, nutiltų arba pasimestų“ (Litera-tūra ir menas, Nr. 50, 1989 m. gruodžio mėn. 16 d.). Iš kur toks eksperto tikslumas, kada jis pats, didesnę savo gyvenimo dalį pra-leidęs kalėjimuose, mažai turėjo progos pažinti besikeičiančią Lie-tuvą ir jos jaunimą. Neapgalvotas ir toks Balio Gajausko priekaiš-tas: „Dabar, kai galima pakalbė-ti, tai ir kalbėtojų, ir veikėjų yra daug, bet kur jie buvo prieš 5 metus? Nebuvo“ (ten pat). Reikė-tų prisiminti, jog dabartinis Lie-tuvos atgimimas ir Sąjūdis neat-sirado tuščioje vietoje be šaknų ir kad tos šaknys buvo ne vien tik

Lietuvos pagrindis ir atvirai veikę disidentai.

Tokiais disidentais buvo Vikto-ras Petkus ir Antanas Terleckas. Jie savo drąsa, bekompromisine veikla ir pasiaukojimu iki visiško savęs išsižadėjimo daug kam įkvėpė kovos už lietuvių tautos teises ir laisvę dvasios. Jų vardai ir mūsų išeivijoje buvo labai gerai žinomi. Todėl ir susitikimo su jais Amerikoje laukta nekantriai. Tie susitikimai įvyko, baigiantis 1989-iesiems metams. Jų buvo daug, tačiau daugelį žmonių apvylė, sukėlė nuoskaudą ir nepasitenki-nimą. Jiems vėl sugrįžus į Lie-tuvą, daugelio Amerikos lietu-vių širdyse paliko sunkios nuo-sėdos.

Kodėl taip atsitiko? Juk visi ži-nojo, kad tie du aukso dvasios vyrai ir dabar yra gerbtini už jų nuopelnus Lietuvai praeityje. Ta-čiau dabartinė jų veikla ir jų pa-sakytos kalbos bei pasisakymai Amerikoje tiesiog griauė griau-na jų autoritetą, nes veik visi jų tvirtinimai, ypač Antano Ter-lecko, buvo neteisingi. Kaip su-prasti tokią didelę neapykantą Sąjūdžiui? Kokia to priežastis? Šie klausimai privalo būti at-sakyti pirmiausia jų pačių nau-dai.

Žmogus nėra Dievas, todėl ir pačiame idealiausiame galima (Nukelta į 2 psl.)

*Lietuva, Tėvyne mūsų,
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities Tavo sūnūs
Te stiprybę semia.*

*Tegul Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegul dirba Tavo naudai
Ir žmonių gerūbei.*

*Tegul saulė Lietuvoj
Tamsumas prašalina,
Ir šviesa, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi.*

*Tegul meilė Lietuvos
Dega mūsų širdyse,
Vardan tos Lietuvos
Vienybė težydi!*

Kovo vienuoliktoji

Lūkesčiai išsipildo ne tik pasakoje. Penkiasdešimt metų lau-kėme Lietuvos nepriklausomybės, ir ji atėjo pasakiskai šiltą ko-vo vienuoliktosios sekmadienį. Ačiū Dieve už šią dieną, už šią nuostabią staigmeną. Ir dovanok mums už mūsų netikėji-mą: nors mes be perstojo kalbėjome apie laisvę Lietuvai, savo širdyje mes manėme, kad praeis kartų kartos, kol Lietuva vėl bus nepriklausoma.

Ir kaip gražiai ir samoningai Lietuva žengė į nepriklausomy-bę! Jei prieš metus pasaulis apie Lietuvos išsilaisvinimą nei gir-dėti nenorėjo, tai pastarosiom savaitėm kiekvienas žurnalistas rašė, kad jau liko tik kelios dienos, kol Lietuva paskelbs nepri-klausomybę. Žurnalistai suprato, kad Lietuvos seimo rinkimai buvo referendumas Lietuvos nepriklausomybei. Amerikos lie-tuviams ryškiausias signalas, kad nepriklausomybės paskelbi-mas arti, buvo žinia apie Romualdo Ozolo ir Kazimieros Prunskienės išstojimą iš komunistų partijos. Į nepriklausomybę žengiamo svarūs.

Visą gyvenimą neužmiršime kovo vienuoliktosios ma-
dienio, kuris su šiltu pietų vėju taip pat kas val-
jas žinias iš Lietuvos. Pirmoji žinia: Vytautas
renkamas Lietuvos Aukščiausios Tarybos pir-
ra žinia, nes Landsbergiui besilankant Ameri-
šis žmogus tikrai tikėtų būti Lietuvos preziden-
Lietuva nebesivadina Lietuvos Tarybų Sociali-
o bus žinoma kaip Lietuvos Respublika. T-
LTSR Aukščiausioji Taryba vadinsis Lietuvo-
ryba. Pagaliau: „Lietuvos Respublikos Auk-
reikšdama Tautos valią, nutaria ir iškilmin-
atstatomas 1940 metais svetimos jėgos pa-
Valstybės suvereninių galių vykdymas, ir n-
siol Lietuva yra nepriklausoma valstybė.“

Gal rytoj nešvies saulė ir nebepūs šiltas pietų vėjas, bet šian-dien, šiltą Kovo vienuoliktają, linksminkimės ir džiaukimės — Lietuva grįžta į laisvų ir nepriklausomų pasaulio valstybių še-imą. Grįžta ne kieno nors malone, o savo sūnų ir dukterų dešimt-mečius neišduota ištikimybė jos laisvės siekiui ir jų tiesiog pasauliui sunkiai įtikimomis — dėl jų drąsos ir ryžto — pastan-gomis. Gyvuok, mūsų numylėta ir vėl nepriklausoma Lietuva, ir mes Tavyje.

a. a. II.

Šiame numeryje:

Kovo vienuoliktoji • Disidentai, Sąjūdis ir tautos vienybė • Aktoriui Juozui Palubinskui aštuoniasdešimt metų • Religija Lietuvoje fotografų akimis • Eilėraščiai tautos šventei • Nuomonės ir pastabos • „Dainavos“ ansamblio „Kai papartis žydi“ laukiant

Valandėlė su Juozu Palubinsku

ALEKSANDRAS RADZIUS

Ateinantį pirmadienį, kovo 19 dieną, išauš aktorius Juozas Palubinskui 80-asis gimtadienis. Jau prieš porą mėnesių Baltimorės veikėjai sujudo. Reikia ką nors daryti. Cezaris Surdokas tad ir sako: „Parašyk ką nors ir spauda“. Kultūrinio priedo redaktorė pasiūlo: „Pasikalbėkit su pačiu aktorium“. Tokiais įgaliojimais apsišarvavęs, spaudžiu Juozo ir Izabelės namų skambutį. Bet svingos durys neužrakintos. Pro stiklus matyti pats aktorius besėdintis ir laikraštį beskaitęs.

Iėjus pakilo Juozas, aukštas, tiesus, kaip išbėginė pušis. Tikras daktaras Rankas. Pasilabinom, pabėrėm porą draugiškų žodelių ir sėdom į sofą.

— Gal koki stikliuką? — klus-teli vaišingasis šeimininkas.

— Ačiū, ačiū. Šį kartą gal ne, — bandau nenukrypti nuo savo misijos tikslo. — Geriau prisipažink, Juozai, ar kartais neturėjai jaunystėje polinkio į skulptūrą, kad buvai įstojęs į Kauno meno mokyklą?

— Turėjau tada tarnybą Kaune — lankiau dr. Justino Tumėno brandos kursus. Mano draugas skulptorius Bronius Puzinas buvo gabus ir turėjo daug užsakymų. Pasikvietė mane jam padėti. Tai molį paminkyti, tai papozuoti. Stebėjau jį bedirbanti ir pradėjau tas pačias figūras lipdyti, tik sumažintas, miniatiū-rines. Jis tą pastebėjo ir įkalbėjo mane stoti į meno mokyklą.

Polinkio didelio neturėjau. Įstojęs pajutau, kad kažin kas iš manęs neišeis. Po poros semestrų įsitikinau, kad stipendijos gauti negalėsiu. Dar prisidėjo antra bėda — pragyvenimo šaltinis. Susi-kryžiavo darbas su menu, ir skulptoriaus karjera buvo baigta.

— O kas gi nulėmė, kad teko pakrypti į aktorius profesiją?

— Kai teatre vaidindavo Glink-skis ar Kačinskas, kopdavau į teatro galiorką. Taip pamilau scena. Išigijau Maironio, Putino, Sruogos eilėraščių. Ažuolyne, nu-toles nuo žmonių, garsiai dekla-muodavau. Imituodavau Kačins-ką, Pilką ir kitus.

Nutariau kaip nors patekti į dramos studiją. Iš matymo pažinojau vieną kitą iš jaunesnių aktorių. Jų klausinėdavau, ar yra kokia nors galimybė patekti į studiją? Pasakydavo, ne, nėra. Lauk, kol spaudos jus paskelbti konkursiniai egzaminai. Laukiu, laukiu, o tų egzaminų kaip nėra, taip nėra.

Aktorius Juozas Palubinskas 1948 metais, pabėgėlių stovyklų laikais Vokietijoje.

Vieną dieną surizikavęs nuėjau į teatro direktoriaus Olekos Žilinsko kabinetą. Direktorius paklausė, kokių reikalų. Paklau-sė, kas mane traukia į teatrą. Tuo tarpu į kabinetą įėjo režisieriai Glinkis ir Dauguvietis. Dau-guvietis paklausė, ar moku deklamuoti. Atsakiau, šiek tiek. Na, tai rėšk, ką moki. Padekla-mavau porą eilėraščių. Pasiteira-vo apie mokslo cenzą. Tada Oleka Žilinskas pasakė datą, ka-da ateiti į studiją.

— Taip ir prasidėjo darbas teatre. Įdomu, kur buvo smagiau dirbti, Kaune, Klaipėdoj ar Vilniuj? Kokie užsiliko įspūdžiai?

— Smagiausia buvo Kaune, Jaunųjų teatre. Jame teko vai-dinti Harriet B. Stowe „Dėdės Tomo lūšnėlė“ pagrindinį George vaidmenį ir Balio Sruogos „Milžino paunksmė“ riterį Za-rembą. Tai buvo debiutas, kurs nulėmė mano gyvenimo karjerą.

1934 metais pradėjau dirbti jau Kauno Valstybiniame teatre. Po vieno sezono, 1935 metais, buvo

atidarytas Klaipėdoj dramos teatras. Ten persikėlė Kačinskas, Juknevičius, aš ir kiti. Tai buvo malonūs, kūrybingi keturi sezonai. 1939 m. kovo 17 d. Klaipėdą užėmė Hitleris. Teatras buvo perkeltas į Šiaulius. Kačinskas, Juknevičius ir aš išvykome į Kauną.

Kauno teatre išdirbus 1939 metų sezoną, ir 1940 metais rusams užėmus Lietuvą, buvo atidarytas Vilniuje dramos teatras, kuriam vadovavo režisierius Romualdas Juknevičius.

Vilniuje buvo labai malonu dirbti. Pats miestas įspūdingas. Kūrybingas meno kolektyvas. Maloniausi įspūdžiai pasiliko, kai, vaidinant Kazio Inčiūros „Vincą Kudirką“, publika susto-jo ir plojo. Žinoma, ne visai malonu buvo, kai rytojaus dieną enkavedistai išsišaukė režisie-rių Juknevičių ir pagrindinių vaidmenų aktorių Kačinską ir mane. Pradėjo tardyti ir net grasinti. Klausė, argi jūs nepažis-tat belogvardeico veikalo auto-

riaus Kazio Inčiūros? Ir veikala išėmė iš repertuaro. Ką Inčiūra išpėjome. Jam teko palikti Vilnių ir slapstytis.

Antras nemalonumas buvo 1943 m. kovo 17 d. Tada 3 val. ryto gėstapas prikėlė ir suėmė. Tuo metu suėmė ir daug kitų įtakingų lietuvių asmenybių, in-telektualų — Balį Sruogą, Vladą Jurgutį, kun. Alfonsą Lipniūną, kun. Stasį Ylą ir kitus. Kaltino, kad mes raginę lietuvių jaunimą nestoti į vokiečių SS legioną. Mane ir dar vieną karininką, pir-ma patasę po įvairius kalėjimus, paleido, o visi kiti atsidūrė Stutt-hofe. Gal dėl to paleido, kad stip-riai užtarė Vilniaus teatralai.

— Oho, šurpių valandų teko patirti. Grįžtant prie scenos, kurie vaidmenys Tau buvo ar-čiausi prie širdies?

— Visi. Kitaip ir būti negali. Kiekvienam menininkui jo kūrinys yra brangus. Taip ir su vaidmenimis aktoriui. Ar rolė didelė, ar maža, jis stengiasi pa-daryti ją gyvą. Stanislavskis pasakė: „Vaidink taip, kad aklas matytų ir kurčias girdėtų“. Ir dar: „Nėra mažų rolių, yra maži aktoriai“. Aš pagal jo sistemą dramos mokyklą baigiau, bet su tuo tvirtinimu nesutinku. Taip išsireikšti gali tik tas, kuris mažų rolių jau nebevaidina. Yra mažos rolės, kaip yra ir maži aktoriai.

— Pereikim dabar į dramatur-gų pasaulį. Kurie tų laikų lietu-viai dramaturgai labiausiai pa-tiko?

— Balys Sruoga. Kiti daugiau ar mažiau vienas į kitą panašūs. Įdomus Kazys Inčiūra su „Vincu Kudirkos“ veikalu, Juozas Pet-rulis su „Strazdeliu“, Stasys Santvaras su „Žvejais“, o Petras Vaičiūnas, savaime aišku, buvo vienas iš produktyviausių dra-maturgų, kuris mūsų teatrui davė pasigėrėtinų pjesių.

Scena iš Henrik Ibsen'o dramos „Nora“, statytos 1942 metais Vilniuje. Iš kairės: aktorė Monika Mironaitė, Henrikas Kačinskas ir Juozas Palubinskas (daktaro Ranko vaidmenyje).

Terlecko rūstybės ir paniekos, kuri dabartinį kardinolą Vincen-tą Sladkevičių skaudžiai užgavo.

Šių metų sausio 18 dieną Vil-niuje įvykusiame Lietuvos opozi-cinių partijų ir kitų organizacijų konsultaciniame susirinkime vi-zas jas Antanas Terleckas barė už tai, kad nesistengia pasakyti visos tiesos apie Lietuvos Komu-nistų partiją ir jos vadą Algirdą Brazauską. Terleckas tvirtino, kad tiksliai viena Lietuvos Laisvės Lyga žino tą tiesą ir jos neslepia.

Visi šie pavyzdžiai pateikti ne sumenkinti Antano Terlecko au-toritetui, o tik parodyti jo nuošir-dų troškimą išjudinti visus, sie-kiant pagrindinio tikslo — Lietu-vos laisvės. Deja, visa toji jo tita-niška veikla daugiausia pagrįsta ne šaltu protu, o tiksliai jausmais, nors būdamas Amerikoje ir sakėsi esąs politikas. Kalbė-damas Amerikoje, jis taip pat pri-sipažino, jog visada bijojęs ir dabar bijas kalėjimų. Tačiau gali-me būti įsitikinę, kad Antanas Terleckas, reikalui esant, pirmas žengs į degančio laužo liepsnas... Jis visada buvo ir pasiliks kraš-tiniu idealistu.

Tačiau, deja, Antano Terlecko ir iš dalies Viktoro Petkaus kalbėse, pasakytose Amerikoje, iš tiesų buvo daug netiesos. Tačiau jos negalima vadinti sąmoningu

— Gal teko susipažinti su oku-puotos Lietuvos teatru ir drama-turgija? Kas ten įdomaus?

Besilankant Lietuvoje 1977 metų rudenį, teko matyti Baltu-šio ir Laurinčiuko pjeses. Man jos išpūdžio nepadarė. Propaganda. Intriga ir veiksmas pagal partijos direktyvas. Nepateisina Akade-minio teatro titulo. Geri drama-turgai Juozas Grušas, Justinas Marcinkevičius ir Kazys Saja.

— Norėtusi dar užkliūti ir Bal-timorė. Čia lietuvių kolonija nėra didelė, bet ir joje reiškėsi teatrinė veikla dar prieš Antrąjį pasaulinį karą ir po jo, pokarinei imi-rantų bangai atūžus. Kuo ir kaip teko Pačiam prie tos veiklos pri-sidėti?

— Teko šį tą skaityti spaudoj ir nugirsti iš Nado Rastenio ir kitų apie buvusią gyvą teatralų veiklą, kuri, mums 1949 metais čia atvykus, jau buvo užsnūdus.

Dar Vokietijoje išibėgėjęs, čia pastačiau ir vaidinau šiuose veikaluose: M. Gennecken „Pirma-me skambutį“, Ludwig Fulda „Mokyklos drauguose“ ir Kazio Inčiūros „Vincu Kudirkos“ prolo-ge. Parašiau ir pastačiau keturių veiksmų pjesę „Uždavinys“ iš partizanų gyvenimo ir viena-veiksmų montažą. Atlikau keletą rečitalių. Buvau pradėjęs statyti ištisą „Vincu Kudirkos“ veikala. Bet mano artistai pradėjo dirbti antvalandžius. Į repeticijas nebe-susirinkdavo. Pavargo mano ar-tistai ir aš pats. Maratono esta-fetę perėmė aktorius Jonas Kaz-lauskas. Atrodo, kad ir ji ištiko ta pati bėda.

— Na, mielas Juozai, — tariau pakildamas nuo sofos, — ačiū už malonų pokalbį, už savo spal-vingos praeities atskleidimą, — ir atsisveikinau su aktorium, su ponia Izabele, o pilkasis Buickas, tarytum pats žinotų kelią, pasuko namo.

Juozas Palubinskas Marcello vaidmenyje Rostand'o dramoje „Žmogus, kurį užmušiau“, staiytoje Vokietijoje 1947 metais.

Aktorius žodis

Juozui Palubinskui

Jums tūkstantį gyvenimų aš gyvenu: esu išminčius, valkata ir karžygys, esu šventasis, nusidėjėlis ir išdavikas, esu jums tragiškas pajacas, juokdarys.

Aš jūsų širdį išskleidžiau kaip žiedą, džiaugiuosi su jumis ir jūsų ašarom verkiu. Save jūs matote many, aš jus savy nešioju, ir taip vaidindami keliaujame kalnų taku: aš scenoje, — jūs kasdienybės pasakoj, ir pasaką aš jūsų akyse regiu.

Aleksandras Radžius

Juozas Palubinskas kolegų prisiminimuose

Aktorė Teofilė Vaičiūnienė *Kultūros baruose* paskelbė straipsnį „Lietuvių teatro ne-tekty“. Jame prisimena ji akto-rius, kuriuos išplėšė iš lie-tuviškojo teatro mirtis ar karo audros. Štai straipsnio ištrauka apie Juozą Palubinską.

„Kai, pražūsus karo audrai, 1944 metais susirinkome į Vilniaus griuvėsius, daugelis savo namų vietoje rado nuo-dėgulių krūvą arba tik sienas be langų ir durų. Tokį ir aš savo bu-

Juozas Palubinskas buvo (Nukelta į 4 psl.)

lą — tikrosios Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

Šiame straipsnyje išsakyta kritines pastabas noriu užbaigti žymaus okupuotoje Lietuvoje gyvenančio poeto Justino Marcinke-vičiaus žodžiais apie Sąjūdį:

Sąjūdis ateina iš toli, jo turbūt neįmanoma tiksliai datuoti. Tai, galima sakyti, nuolatinė lietuvių dvasios būseną. Lyg žvakė vėjuje — jau, atrodo, stipresnis gūsis pa-griebs ir nusinė jo liepsną į isto-rijos tamsą. Bet — atsilauko, atsigaua, šviečia. Sąjūdis — tautos gyvybės rodiklis, ranka, kuri laiko Lietuvos žiburį, pri-dengia jį nuo skersvėjų, kelia kiek pajėgdama aukščiau. Gal pasirodys netikėta, bet Sąjū-džio šaknis aš matau 19 a. su-kilimuose, mūsų „vargo mo-kykloje“, knygnešio maišelyje, Maironio „Pavasario balsuose“, 1918 m. Vasario 16-osios kančiose ir jų tikėjime... Įvairiais istorijos etapais Sąjūdis buvo įvairiai vadinamas, tačiau man artima Sąjūdžio kaip nepalaužiamos tautos dvasios samprata, jo jėgą matau jo visuotinume, atvirume, demokratiškume. Žavėjaisi ir žaviuosi žmonėmis, sudariusiais 1988 m. Sąjūdžio iniciatyvinę grupę.“

(Respublika Nr. 13, 1990 m. sausio mėn. 19 d.)

Disidentai, Sąjūdis ir dabartinė Lietuva

(Atkelta iš I psl.)

Toks noras vadovauti labai ryš-kus ir Viktoro Petkaus, ir Antano Terlecko asmenybėse. Kitaip, sunku suprasti, kaip Viktoras Petkus, kadaise buvęs labai gero ir švelnaus būdo žmogus, būda-mas vienas iš Lietuvos krikščio-nių demokratų partijos atkūrėjų, vien dėl to, kad dauguma nesuti-ko su jo nuomone, su dideliu triukšmu paliko šią, ką tik atsikūrusią partiją ir sudarė atskirą grupę, pasivadinusią Lie-tuvos krikščionių demokratų są-jungą, pasilikdamas jos vadu. Taigi dabar ir Lietuvoje jau at-sirado reorgų, kurie, norėdami pateisinti savo atskilimą ir pa-tekli to grupės autoritetą, pa-siprašė būti priimtais į Vliką. An-tanas Terleckas, taip pat kraštu-tinis idealistas ir nuosirdus pa-triotas, visada buvo nepatenkin-tas tais, kurie nesutinka su jo nuomone. Tas nepasitenkinimas visada turėdavo audringas išraiš-kas.

1974 metais Lietuvos pagrind-yje buvo išplatintas vadinamasis 17-os inteligentų raštas, piktai puolęs dar nesustiprėjusią Lie-tuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką už tai, kad ji nepriimanti straipsnių, šaukiančių į kovą už

Lietuvos laisvę. 1979 metais pa-sirodžiusiame naujame pagrind-žio žurnale *Vytis* (jį dabar toliau leidžia Lietuvos Laisvės Lyga) buvo išspausdintas straipsnis „Perspektyvos be perspektyv“, kuriuo labai piktai buvo puolami pagrindinio žurnalo *Perspektyvos* leidėjai vien už tai, kad jie išdriso ginti kai kurių pagrindininkų niekinamą *LKB Kroniką*. Anta-nas Terleckas liko ištikimas savo „kietai linijai“ ir sugrįžęs iš paskutinės bausmės vietos. Il-game savo rašinyje, pavadintame „Terlecko pokalbis su istoriku“, parašytame 1987 metais, kurį ke-tino perduoti į Vakarus ir vienam Maskvos disidentų leidžiamam žurnalui, jis vėl negailestingai kritikavo *LKB Kroniką*.

1988 metų pavasarį Terleckas viešai reikalavo, kad ką tik iš Romos sugrįžęs vyskupas Vincen-tas Sladkevičius su naujomis savo Lietuvos vyskupų konferen-cijos pirmininko pareigomis įsakytų visų Lietuvos katalikų bažnyčių klebonams raginti savo parapičius stoti į kovą už po-litinę Lietuvos laisvę. Kadangi vyskupas tokio primygtinio, net Amerikoje išplatinto reikalavimo tada neįvykdė, susilaukė Antano

Terlecko rūstybės ir paniekos, kuri dabartinį kardinolą Vincen-tą Sladkevičių skaudžiai užgavo. Šių metų sausio 18 dieną Vil-niuje įvykusiame Lietuvos opozi-cinių partijų ir kitų organizacijų konsultaciniame susirinkime vi-zas jas Antanas Terleckas barė už tai, kad nesistengia pasakyti visos tiesos apie Lietuvos Komu-nistų partiją ir jos vadą Algirdą Brazauską. Terleckas tvirtino, kad tiksliai viena Lietuvos Laisvės Lyga žino tą tiesą ir jos neslepia. Visi šie pavyzdžiai pateikti ne sumenkinti Antano Terlecko au-toritetui, o tik parodyti jo nuošir-dų troškimą išjudinti visus, sie-kiant pagrindinio tikslo — Lietu-vos laisvės. Deja, visa toji jo tita-niška veikla daugiausia pagrįsta ne šaltu protu, o tiksliai jausmais, nors būdamas Amerikoje ir sakėsi esąs politikas. Kalbė-damas Amerikoje, jis taip pat pri-sipažino, jog visada bijojęs ir dabar bijas kalėjimų. Tačiau gali-me būti įsitikinę, kad Antanas Terleckas, reikalui esant, pirmas žengs į degančio laužo liepsnas... Jis visada buvo ir pasiliks kraš-tiniu idealistu.

Tačiau, deja, Antano Terlecko ir iš dalies Viktoro Petkaus kalbėse, pasakytose Amerikoje, iš tiesų buvo daug netiesos. Tačiau jos negalima vadinti sąmoningu

melu, nes tie du vyrai dėl siauro savo akiračio ir vadovaudamiesi tiksliai savo jausmais patys tikėjo tuo, ką sakė. Jie viską vertino pagal savo pačių pažiūras ir įsitikimus, klaidingai manydami, kad kalba žmonėms, kurie mažai žino apie dabartinę Lietuvą ir apie joje vykstančius sudėtingus reiškinis. Jie kalbėjo įsitikine, kad tiksliai buvę disidentai ir po-grindininkai turi teisę vadyti dabar Lietuvoje vykstan-tiniam atgimimui ir tau-demokratiniams judėjima-kompartijos nariai neturi moralinės teisės jungtis į judėjimus. Jie niekino Sąjūdį, dėl to, kad jo vadovų tarpe partijos narių.

Ar toks jų nusistatymas buv-teisingas? Tegul į tai atsako žy-mus Australijos lietuvių visuomenės veikėjas, įžvalgas politi-kas dr. Jonas Kunca:

Dabartinė komunistų partija Lietu-voje, bent jau teoriškai, nustojo bu-vusi krašto išdavike. [...] Šiuo mo-mentu Lietuvoj panaikinti komunistų partiją iš viso būtų taktinė klaida [...] Partija pati išnyks [...] arba peraus į kitą kokią nors partiją, kaip jau yra įvykę kai kuriuose Rytų Europos kraštuose. [...] Dabartinėje lietuviš-koje komunistų partijoje turime ne-mažai gabių politikų ir valstybės vy-rų, kurių nevalia prarasti arba at-stumti. [...] Vietoje to, kad klasifikuo-

ti mūsų tautą į baltus ir raudonus, geriau griebkimės praktiško krašto atstatymo, nes jis neatidėliotinas. (*Mūsų pastogė*, Nr. 3, 1990 m. sausio mėn. 22 d.)

Gal nereikėtų nei Antanui Ter-leckui, nei kitiems buvusiems di-sidentams, besijaučiantiems nus-kriaustais, rūpintis ir dėl savo išsiamžinimo Lietuvos istorijoje, nors jie tokios savo minties nie-kur viešai ir nedeclaruoja. Tau-ta ir lietuvių tėvynei nepamirš. Jie ir jamžinti lietuvių iš-ei ir įrotojama išleistuose Lie-tuvos indžio leidiniuose ir jos p... oduoje, kuri tapo verti... Lietuvos istorijos šaltiniais. ...ms disidentams ir pogrind... is reikėtų tiksliai džiaugtis, Lietuvos laisvės kelyje pe... estafetę daug naujų laisve... otojū, susivieni-gas Alfonsas Svarinskas, Petras Čidzikas, Viktoras Petkus, Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas ir kiti. Jie visi dabar rizikuoja ne tik savo laisve, bet ir gyvybe. Bu-vusiems Lietuvos disidentams, užuot priekaištavus Sąjūdžiui, vertėtų su juo jungtis, nes dabar Lietuvoje visi siekia bendro tiks-

Religija Lietuvoje – Lietuvos fotografų akimis

ALGIMANTAS KEZYS

Fotografijos meno paroda „Religija Lietuvoje Lietuvos fotografų akimis“ vyks Lietuvos dailės muziejuje, Lietuvos centre, Lemonte, nuo šių metų kovo 24 iki balandžio 16 dienos. Ji bus eksponuojama drauge su dailės paroda „Dailė '90“, kurios tema yra „Religija lietuvių išeivių mene“. Nors tematiškai šios dvi ekspozicijos ir siejasi, tačiau savo turiniu bei forma jos sunkiai sugretinamos. Viena rodo Lietuvos fotomenininkų darbus apie išorinius religijos pasireiškimus atgimtančioje Lietuvoje, o antroji eksponuoja lietuvių išeivių mene atspindinčius pačių dailininkų religinius įsitikinimus arba filosofines pažiūras. Šalia dailės darbų iškabinti autorių pasakymai nušviečia ne tik religinę kūrinių prasmę, bet ir paties kūrėjo „credo“. Fotografijų paroda jokių autorių aprašymų nepateikia.

Išeivių dailės paveikslai grupuojasi į gana metafizinio pobūdžio siužetus: kristologiniai svarstymai, kosminė religija, gamtos mistika. Lietuvos fotomenininkai fiksuoja dokumentinius kadrus apie žmonių tikėjimo išorinius pasireiškimus: rūpintojėlius, pakelės kryžius, krikštą, bažnyčių interjerus, varpinės, liturginės procesijas, laidotuves, atlaides, Sibiro tremtinių kapų lankymus, pamaldas, pamaldžių žmonių veidus.

Taigi šios dvi ekspozicijos viena kitą pratęsia jau skirtingose kategorijose. Viena kreipia dėmesį į Vakarų kraštuose išsiskleidusio žmogaus religinę galvoseną, kita rodo religinio entuziazmo apraiškas laisvejančiame krašte, kur tikėjimo kultas daugelį metų nebuvo oficialiai toleruojamas. Nors šios parodos minėtai požiūriais ir skiriasi, vis dėlto sutampa kitais: jos abi yra lietuvių kūrėjų darbas; ir vienoj, ir kitoj pasireiškia stiprus rūpestis tautos likimu; abiejose grupėse yra menininkų, kurie sutapatina religiskumą su tautiškumu, remdamiesi Kristaus mokslu, kad mylėti Dievą yra tas pats, kas ir mylėti artimą.

Lietuvos fotomenininkų pateiktose darbuose daugiausia vaizduojamas tam tikros religinių pasireiškimų sferos. Viena iš ryškiausių ir labiausiai fotografuojamų yra paprastų žmonių tikėjimas, giliai ir skausmingai išraižytas liaudies meno drožiniuose, dievukuose, pakelės kryžiuose, kapinių paminkluose, kuriuos matome meistriškai nufotografuotus Antano Sutkaus, Giedriaus Liago, M. Sakalausko, Rimanto Dichavičiaus, Valerijos Dichavičienės, Vytauto Janulio darbuose. Vytautas Janulis susieja drožinį su išraiškia paties drožėjo poza, gretindamas drožinio suaižytą medieną su metų išvagoto veido rimitimi. Tai ne šiaip sau dievukai, o reiškėjai jų kūrėjų gilaus tikėjimo ir juose glūdintį religinio simbolio turį.

Kitų autorių fotografijose pasireiškia tikinčiųjų entuziazmas, dalyvaujant viešose liturginėse apeigose. Žiūrėdamas į mišių dalyvių veidus, į atlaidų maldininkus, laidotuvių ir kitų religinių procesijų keliauninkus, taip ir išgyveni tą šviežią, giedrą nuotaiką, kurią pastebi šių pamaldų dalyvių veiduose ir laikysenoje. Nedvejoji, kad pati Šventoji Dvasia dalyvauja ten kartu su tais, kurie taip ilgai laukė išsivadavimo iš dvasinės vergovės. Paminėtinos Kazimiero Linkevičiaus darytos provincijos tipažų nuotraukos, M. Baranausko „Palaikų į tėvynę“ eisenos vaizdai, Algirdo Kairio „Baltijos kelio“ grandinės, Alberto Švenčionio viešųjų pamaldų, Romo Linionio procesijos Palaimintojo Jurgio Matulaičio tėviškėje momentai.

1989 m. vasario 16 d. Kauno katedroje kardinolas Vincentas Sladkevičius šventina akmenį iš 1919 metais vykusio pirmųjų lietuvių ir bolševikų kovų lauko, kuris skirtas padėti ant atnaujinto Nežinomo kareivio kapo. Viena iš Alberto Švenčionio nuotraukų, kurios bus eksponuojamos parodoje „Religija Lietuvoje Lietuvos fotografų akimis“ Lemonte Lietuvos centre.

Siurrealistinius vaizdus apie religijos metafizinius bruožus pateikia Saulius Paukštys, Valius Pulokas, A. Šiekštelė, A. Kulikauskas, Raimundas Urbonas. Šie pasamones sukelti įvaizdžiai verčia žiūrovą susimąstyti, bandant įspėti autoriaus mintį. Saulius Paukštys pakomentuoja tokius darbus: „Šios rūšies fotografijos turi tos šilumos, kurią jauti, kai tau liūdna, kai ateina silpnumo akimirka. Ši šiluma suteikia stiprybės. Ir nors šiose fotografijose dažnai nėra tiesioginės užuominos apie katalikybę, nėra simbolių, atributų ar bibliinių motyvų, jose tyro ramybė ir švelnumas. Jose plevėna dvasia, prisilietimas prie kažin ko aukštesnio už mus. Šis prisilietimas akivaizdus. Prisilietimas prie medžiagos, prie autoriaus, prie vaizdo ir per tai prie mūsų visų, kaip palaiminimas“.

Be abejo, patys įspūdingiausi ir labiausiai jaudinantys yra dokumentiniai Sibiro tremties reportažai, kurie čia rodomi su religiniu atspalviu: kunigo atsišaukimas su tautiškumu, remdamiesi Kristaus mokslu, kad mylėti Dievą yra tas pats, kas ir mylėti artimą.

Lietuvos fotomenininkų pateiktose darbuose daugiausia vaizduojamas tam tikros religinių pasireiškimų sferos. Viena iš ryškiausių ir labiausiai fotografuojamų yra paprastų žmonių tikėjimas, giliai ir skausmingai išraižytas liaudies meno drožiniuose, dievukuose, pakelės kryžiuose, kapinių paminkluose, kuriuos matome meistriškai nufotografuotus Antano Sutkaus, Giedriaus Liago, M. Sakalausko, Rimanto Dichavičiaus, Valerijos Dichavičienės, Vytauto Janulio darbuose. Vytautas Janulis susieja drožinį su išraiškia paties drožėjo poza, gretindamas drožinio suaižytą medieną su metų išvagoto veido rimitimi. Tai ne šiaip sau dievukai, o reiškėjai jų kūrėjų gilaus tikėjimo ir juose glūdintį religinio simbolio turį.

Visuose šių fotomenininkų parinktuose siužetuose: ar tai būtų dalyvavimas viešoje eisenoje, ar kopimas į Kryžių kalną, susiėmus rankomis gyvų žmonių grandinėje, ar tikinčiųjų susibūrimas savo žemėje bei Sibiro taigose – netgi ten nebuvo, o tik žvelgdamas į nufotografuotus vaizdus, gali pajauti aiškia mistiką – kažką nepaprasto, didingo, nepaaiškinamo. Pro visų kančių, pažeminimų, naikinimų ir mirčių šešėlį išnyra nepalaužta žmogaus didvyrio dvasia, kurią norisi vainikuoti, gerbti ir prieš ją lenktis. Visą tą liūdną, bet pakilią nuotaiką žadina nenu-

fotografuota, bet tarp eilučių išskaitoma išlieta kraujo, suniokoto gyvenimo, neišpildytų svajonių sutriuškimo kieta tikrovė. Kartais valo šios parodos žiūrovo sielą, kai jis žvelgia į kabantį paveikslą, tarsi į langą, pro kurį jis mato savo brolių nueitą Golgotos kelią ir jų šaltą mirtį.

Ši paroda, tai – dvasinės rekolcijos, vertiančios susimąstyti ir iš naujo pasverti savojo gyvenimo vertybes. Jos (drauge su „Dailė '90“) atidarymas bus šeštadienį, kovo 24 dieną, 7:30 v.v. Lietuvos dailės muziejuje, Lietuvos centre, Lemont, Illinois.

Nuomonės ir pastabos

Dar apie mediciną, investavimus ir pagalbą Lietuvai

Idomus Pauliaus Sidrio pasiūlymas lietuviams investuoti į Lietuvos sveikatos korporaciją (LSK), kuri finansuotų ir administruotų vakarietiško lygio apmokamą ligoninę Lietuvoje (Kertinė parastė, Draugo kultūrinis priedas, 1990 m. kovo mėn. 3 d.). Kyla ir keli klausimai.

Kuo ligoniai mokės už gydymą – rubliais, juos pakeitusiais litais (kurie dar ilgokai, kol sunormalės Lietuvos ekonomija, nebus daug vertingesni už rublius), ar laisvai konvertuojama valiuta? Jei tvir-

ta valiuta, tai ar atsiras pakanka- mai pacientų, pajėgių tiek mokėti užsienio valiuta už gydymą, kad investavimai patenkinamu laiku būtų padengti, imtų nešti pelną ir dar net liktų labdarai, kaip planuoja Paulius Sidrys.

Anaįtol nepropaguoju komunistinio utopinio visų žmonių lygybės principo, niekur niekada neįgyvendinto praktikoje. Esu įsitikinęs, kad žmonėms turi būti atlyginama pagal darbštumą, talentus, iniciatyvą, kūrybiškumą. Vis dėlto manau, kad išskirtinai

aukšto lygio ligoninė, pasiekiamą tik pavieniams, tvirtos valiutos turintiems asmenims, būtų visuomenę destabilizuojantis, skaldantis reiškinys atsikuriančioje Lietuvoje. Gelbėti savo didžiausią turtą – sveikatą visiems turėtų būti bent apytikriai vienodos galimybės, kaip yra visose civilizuotose šalyse. Be to, lietuvių investorių tikslas turėtų būti padėti Lietuvai taip trūkstamą valiutą įsigyti, o ne siekti ją iš ten „išspausti“.

Jeigu Pauliaus Sidrio planuojama Lietuvos sveikatos korporacija priimtų iš ligonių, sakysime, rublius, tai iškart kyla klausimas, ką su tais rubliais toliau

daryti? Girdėjau apie vieną Amerikos kompaniją, pardavinėjančią brangius drabužius Maskvoje. Už gautus rublius jie perka aukštos kokybės rusiškų krikštolinius indus, kuriuos už valiutą parduoda Saudi Arabijoje. Toks kelias įmanomas ir LSK atveju.

Vis dėlto lietuviams, norintiems pelningai investuoti savo santaupas, o kartu ir pasitarnauti atsikuriančiai tėvynei, siūlyčiau paprastesnį kelią – prisidėti prie vienos iš importo-eksporto bendrovių, importuojančių gaminis iš Lietuvos ir realizuojančių juos Vakarų Europos ir Šiaurės Amerikos rinkose. Šis praktiškai neribotų galimybių verslas jau vykdomas daugelio kompanijų ir ateityje turi galimybių sparčiai plėstis, aprūpinamas Lietuvai būtina valiuta, o investoriams suteikdamas gražų pelną. Suprantama, sėkmė lydės tik rimtai, profesionaliai dirbančias kompanijas, kaip ir kiekviename versle.

Šių metų birželio mėnesį Lietuvoje numatytas Pasaulio lietuvių verslininkų suvažiavimas, kuriame taip pat dalyvaus ir kita-taučiai biznierių iš įvairių pasaulio šalių. Importo-eksporto vystymo klausimas bus vienas iš pagrindinių. Plačiau panagrinėti prekybos su Lietuva galimybių neleidžia šio rašinio apimtis, tačiau mielai pasidalinčiau savo mintimis bei žiniomis su kiekvienu, paskambinusiu man (312) 434-3062.

O kaipgi su medicinine pagalba Lietuvai? Aišku, ji labai reikalinga ir yra teikiama mūsų visuomenės ir gydytojų pastangomis. Ar galima padėti daugiau? Be abejo, taip. Ir tam netgi nebūtini pinigai.

Dauguma Amerikos ligoninių turi moderniausią šiuolaikinę medicininę aparatūrą. Kas metai kiti, ši aparatūra keičiama dar naujesne. Ankstyvesnioji gi dažniausiai išsiunčiama į besivystančias Trečiojo pasaulio šalis. Kodėl negalėtų kąsnelis nukristi ir Lietuvai? Mūsų daktarų pa-

stangomis, tokia aparatūra į Lietuvą yra siunčiama. Tačiau galėtų būti siunčiama žymiai daugiau. Visi lietuviai medikai, dirbantys ligoninėse, turėtų pasistengti šiuo klausimu įtaigauti savo ligoninių administracijas. Tą galėtų daryti ir plačioji lietuvių visuomenė. Kodėl neparašyti kiekvienam Chicagoje ir apylinkėse gyvenančiam lietuviui po laišką lietuvių įsteigtos Holy Cross ligoninės Chicagos Marquette Parko apylinkėje administracijai? Paprašyti padėti Lietuvai medicinine technika, paremti dr. Lino Sidrio, kitų lietuvių pastangas. Pažymėti, kad nuo ligoninės administracijos požiūrio šiuo klausimu priklausys, ar laikysime Holy Cross savo ligonine. Piniginiai argumentai visada svarūs.

Pasitaikius progai, užsiminkime apie tai savo gydytojams – lietuviams ar nelietuviams, parašykime ir į kitas ligonines.

Vladas Maželis
Chicago, Illinois

Dėl Vilniaus Akademinio teatro Škėmos „Pabudimo“

Apie Vilniaus Akademinio teatro gastroles Amerikoje ir ypač Chicagoje pastatytą Antano Škėmos „Pabudimą“ recenziją parašė Ramunė Zdanavičiūtė. Dar prieš spektaklį Jaunimo centre teko girdėti nepasitenkinimo balsų, kodėl ne tik vaidina, bet net ir rašyti pakviesti tautiečiai iš Lietuvos. Manau, kad išėjo labai geras derinys. Pirmą, mes čia beveik neturime tokių, kuriuos būtų galima teatro kritikai vadinti. Rašantieji, dažniausiai nurašo programą, prideda keletą pagiriančių sakinių. Tai ir viskas! To gal užtenka mėgėjų veiklai aprašyti ir juos paskatinti, o profesionalams reikia jau visai kitų kriterijų.

(Nukelta į 4 psl.)

Kazys Bradūnas

TAUTOS ŠVENTĖJE

APEIGOS TAUTOS ŠVENTĖJE

Kai istorija, ižiebus melsvą ugnį,
Šlaksto žemę žuvusių krauju
Ir per amžių juodąją bedugnę
Mostelia su želmaniu nauju,

Aš klaupiuos į pašvęstąjį smėlį
Su didžiu stebuklo laukimu
Ir kiekvieną kritusio šešėlį
Kaip kautynių vėliavą imu.

O tautos dvasia sparnus ištiesia,
Lyg ošimą tolimų dainų,
Ir, giedodama herojiškąją giesmę,
Kyla iš liepsnos ir pelenų.

NEMUNO UPYNĖ

Įaugom Nemuno upynė,
Šaknis tvirtai įleidom į gelmes.
Tėvų mūsų dulkės, gyvos kapinyne,
Čia pašventė padanges ir žemes.
Atėjome iš amžių glūdumos
Uždegti židinius namuos.

O šimtmečiai daug visko nešė:
Garbės ir vargo ir skriaudų,
Bet plaukė per girias žaliausias
Daina negėstančių aidu.
Ir likom čia su protėvių daina
Šaka žaliuojanti, jauną.

Dar teka tyras aščių kraujas
Mūs gyslose karšta ugnia.
Tauta nuo amžių purvo nusiplauja
Ir savo veidą mato Nemune:
Aukštai – žvaigždžių žėruojantys pulkai,
Po kojų – lygumos, laukai.

O akys mėlynos žaibu žaibuoją,
Plaukai skrajūno vėjo pučiami.
Kai ažuolai pilies kalne siūbuoja,
Tu vėl laisvūnė paukštė nerami.
Jau moja lėkti ištiesti sparnai –
Vilioja saulė ir kalnai.

Ir tvaska naujo rytmečio pašvaistė,
Ji tavo galvą kaiso spinduliais.
Visi pakilsime, sustosime ir eisim
Viršūnėn vedančiais keliais.
Jau kyla dūmai, dega aukurai...
Ir darbo! Darbo neužmatomi barai!..

Tik dar tvirčiau įaukim Nemuno upynė,
Šaknis giliau įleiskim į gelmes!
Tėvų mūsų dulkės, gyvos kapinyne,
Čia pašventė padanges ir žemes.
Ranka tik rankon, petys tik prie peties –
Žygiuojam vėl į amžius ateities!..

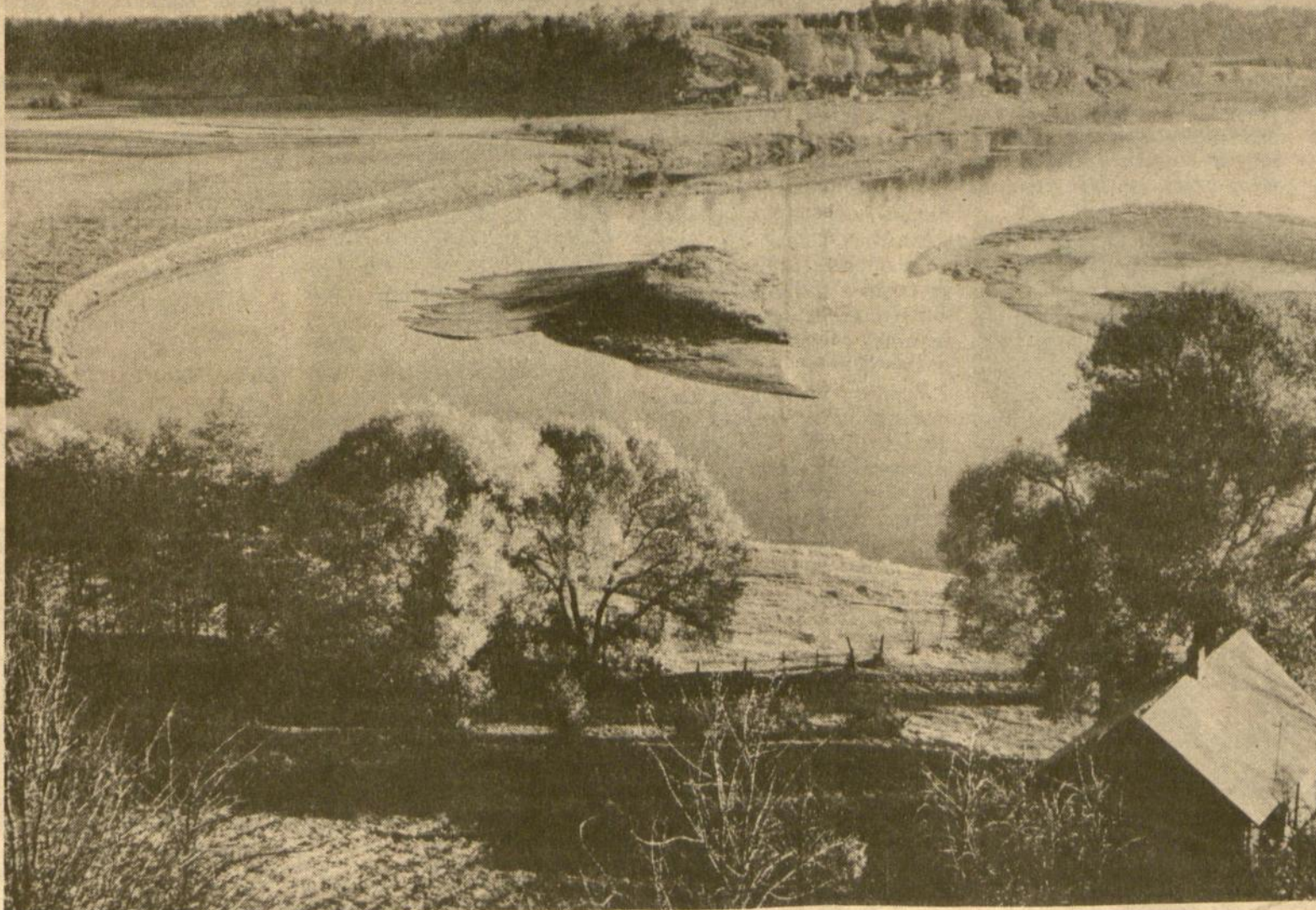
VILNIAUS VARPAI

Mūs gyvenimas ten ir kapai –
Mes tikėjom – mus, Dieve, vedi.
Ir dabar visada man širdy
Skamba Vilniaus varpai.

Iš toliausių tėvynės kampų
Atsišaukia aidais Nemune,
Ir kur eisiu, vis lydi mane
Balsas Vilniaus varpu.

Paklausyk!.. Ir tau ir visiems,
Kai tik audra pakils, kai sutems,
Ima gauti viltingai varpai.

Ir mes tikim – mus, Dieve, vedi,
Kai giliai milijonų širdy
Skamba Vilniaus varpai.

Nemunas ties Merkinė.

J. Vaičekausko nuotrauka (iš Broniaus Kvickio archyvo)

Žydės papartis „Dainavoje“

BRONIUS NAINYS

Per pastaruosius pusantrų metų mes gėrėjomės menu iš tėvynės. Siūbtelejo tokia šūstis, kokios nebuvo patyrę per visą pokarinės mūsų veiklos laikotarpį. Linksmino mus solistai, ansambliai, šokėjai, populiarios šokių muzikos kapela, gėrėjomės dailės darbais. Žiūrovais prikimosime sales, kėlėme menai iš Lietuvos vaises, sveikinom, linkėjom, džiaugėmės. Ir tai buvo ir tebėra visiškai suprantama. Juk tiek daug metų buvę vieni nuo kitų atskirti, išsiilgome visko: ir giminių, ir draugų, ir pagaliau meno, ir buvo labai malonu susitikti visokiose kryžkelėse.

Tačiau visa ta šūstis sukėlė ir neigiamų atgarsių. Ne dėl to, kad mum parodyta kultūra iš Lietuvos būtų menka – ji buvo tikrai geros kokybės, ne dėl to, kad mes jos nenorėtumėm bei nemylėtumėm, bet daugiau dėl baimės, kad ji visiškai neužgožtų ir nenustelbtų mūsų išeiviskos kultūros, labai daug metų palaikiusios mūsų lietuvišką gyvybę. O tokių ženklų jau lyg ir pasirodė. Svečiams iš Lietuvos ką nors mūsų scenose rodant, pristigome kėdžių, o mūsų išeiviskai meno vienetai dažniais atvejais turėjo koncertuoti pustušioms salėms. Gal tokiam nusiteikimui pateisinti ir rastumėm rimtų priežasčių, tačiau reiktų atkreipti dėmesį ir į šokių tokią pusiausvyrą: gerbdami bei brangindami svečius iš Lietuvos, nenupiginkim ir nenumeskim į pašalę ir išeivijos lietuvių kultūros kūrybos. Svečiai čia pabuvę, pabendraus, gal šiek tiek ir pasišėniaus, ir išskris, kaip greitai paukšteliai, o mes čia liksim ir gyvenim su savais ištekliais, tarp kurių reikės mums ir visokio kaulišio peno, nuolatinio ir kasdieninio, jeigu nenorėsime dar visiškai numirti. Gal, sutikim, jis yra ir šiek tiek kuklesnis – reiktų pasitempti, kad jis toks nebūtų – tačiau mum labai reikalingas, nė kiek nemažiau negu menas iš Lietuvos.

Gal dėl to ir buvo parodyta šio tokio susirūpinimo tarp įvairių mūsų meno vienetų – atlikėjų ir vadovų – besikuriančia nauja padėtimi. Dabar jum terūpi tik tai, kas atvežama iš Vilniaus, kalbėjo jie, Lietuvos menininkų pažiūrėti bei pasiklausti jūs lekiate galvotrūkiais, o j mus visiškai numojate ranka. Užuominų jau buvo ir spaudoje, pora kartų teko skaityti ir piktesnių, net spjaudalėlių nuteikiančių vilniečių kryptimi, tik, ačiū Dievui, jau be plytų. Nemanyčiau, kad tai būtų prasmingas nusiteikimas, meno iš tėvynės mum labai reikia, tačiau reikia mum neužmiršti ir išeivijos menininkų pastangų.

Mėta Gabalienė, „Dainavos“ ansamblio valdybos pirmininkė.
A. Plenio studijos nuotrauka

Liucija Buivydaitė-Ambrosini, „Dainavos“ ansamblio pastatymo „Kai papartis žydi“ režisierė.
Jono Tamulaičio nuotrauka

Į tai dėmesį bandė atkreipti ir labai mums mielo, daug daug metų Chicagoje veikiančio „Dainavos“ ansamblio vadovai, spaudos atstovus pasikvietę į Seklyčią vakarienės, ir jos metu papasakojo mums apie naująsias savo užmojis parodyti Chicago vienuomeni lietuvišką kūrinių „Kai papartis žydi“. „Dainavą“ pažįstam visi. Žinome ir jos nueitą kelią. Dar ir dabar tebebergerbame ir dažnai minime tokius jos didžiulius, kaip muziką Stepą Sodeiką, aktorių-režisierių Gasparą Veličką, prieš daug metų žavėjusius mus „Nemunas žydi“ ir kitais muzikiniais spektakliais – lietuviškais, liaudiškais, puikiai paruoštais. Tada salėse tuščių kėdžių nebuvo, dėl bilietų reikėjo kautis su pirmiau į eiles atsistojusiais. Per tuos visus savo veiklos metus „Dainava“ mum ir kraiti sukrėvė, iš jos išaugo ir ne vienas stiprus menininkas bei menininkė. Dabar į vadovaujančių vietas atėjo nauji ir jauni žmonės. Jiem pražydo papartis. Tikrai bus įdomu pažiūrėti ir pasiklausti, o vyresniesiems gal prisiminti ir palyginti, ar gražiau žydėjo Nemunas, ar papartis.

Dviejų veiksmų muzikinį vaidinimą „Kai papartis žydi“, pagal rašytojos Danutės Bindokienės libretto, šį kartą į sceną tempia patys jauniausi mūsų menininkai: dirigentas Darius Polikaitis, chormeisteris Audrius Polikaitis, režisierė Liucija Buivydaitė-Ambrosini ir šokių vadovė Rasa Poskočimienė. Tik dekoracijos (Sigitas Ramonas) ir drabužių projektai (Ada Sutkuvienė) bus vyresniųjų. Argi mum nebus įdomu pažiūrėti, ką sugėba jau mūsų pačių išeivijoje išsiuginti meno vadovai? Ne importuoti, bet čia visus mokslus išėję

ir tautinį meną savarankiškai puoselėti pradėję. Kaip jie supras mūsų liaudies dainas, kaip interpretuos šokius, kaip reikš scenoje lietuvių tautos dvasią, Lietuvoje niekada negyvenę, jos pulsą tepažinę tik iš toli arba savaitėlę kitą kaip svečiai joje paviesėję. Susitikimo su spaudos bendradarbiais metu jie kalbėjo drąsiai, entuziastingai, pasitikėdami savo jaunomis jėgomis ir taip mum sukeldami nemenką smalsumo nuotaiką. Po to pokalbio tikrai jautėmės lyg užsuktomis spyruoklėmis – lėkti ir pažiūrėti, kaip ten tikrai bus:

Dėl Vilniaus Akademiniio teatro Škėmos „Pabudimo“

(Atkelta iš 3 psl.)

Gerai, kad recenzentė pradarė „Pandoros dėžę“, tad ir man nagai ėmė niežėti. Iki šiol apie svečius nebuvo linkę ką nors neigiamai pasakyti. Nors iš svečių pusės kartais ir tekdavo pajusti, kad j mus buvo žiūrima lyg į kaimiečius. Bet kol tai buvo tik jūntama, tai praleisdavome lyg nepastebėję. Visai kitas reikalas, kai spaudoje apie tai atvirai parašoma. Apie buvusį spektaklį ir žiūrovų reakcijas, taip rašoma: „...didžiajai žiūrovų daliai spektaklis turbūt patiko, sprendžiant iš karštų plojimų. Nemanau, kad tai buvo vien tik mandagumo ženklai. Bet ar tai ne tas atvejis, kai patinka viskas (alkanam skanu bet kas, ką bepadautotum), nes nėra gilesnių profesionalaus teatro tradicijų, nes nėra „auklėjimo teatrų“ tradicijų, neišugdytas meninis skonis?“ (Draugo kultūrinis priedas, 1990 m. kovo mėn. 3 d.) Manysčiau, kad

buvo plojama iš mandagumo, o be to, vieną enkavedistą išvertė iš kojų – tad verta plauti!

Kadangi rašančioji davė toną, tad šiek tiek teks jo prisilaikyti. Nors ir neturintiam „išugdyto meninio skonio“, tačiau rašančiajam svečiai profesionalų įspūdžio nesudarė. Recenzentė tai irgi nurodo: „Reikia pasakyti, kad „tikri lietuvių aktoriai“ gerokai nuvylė. Profesionalūs artistai, vaidindami mėgėjiškojo apilinkoj, tarsi pasidavė jos įtakai ir patys tapo mėgėjais...“ Gerai, kad tik taip tebutų, bet, deja, šiame pastatyme to profesionalumo trūkumo. Henrikas Kačinskas, Antanas Škėma, Birutė Pūkelevičiūtė, Zita Kevalaitytė, Alfars Brinka, Ksena Dauguvietytė, Vytautas Žukauskas (kurios visus teko daugiau ar mažiau pažinti) ir daugelis kitų, vaidindami Vokietijoje apgriautuose barakuose ir buvusiuose garažuose, savo profesionalumo neprarado. O ir Hanau stovyklos mėgėjų teatras „Atžalynas“, kurio spektaklius pats Antanas Škėma režisavo, protarpiais sužibėdavo deimantais, kurių, deja, šiame profesionalų teatre beveik neteko pastebėti.

Žinoma, rašančioji tai bando pridengti išeivijos nuosmūkiu. „Keista žiūrėti šį spektaklį, įspiraustą į mažutę sceną, kai namuose, Akademiniame, jis „gyvena“ keliskart didesnėje erdvėje; keista matyti apšvietimą, pasistatiusį prožektorius čia pat, žiūrovų salėje, kai tuo tarpu Vilniuje teatras turi puikius apšvietimo ir garso pultus...“ Keista, kad visas nesėkmės norima suversti ant išeivijoje rastų sąlygų. Antanas Škėma, kurį rašantis labai gerai pažinojo, šį veikalą rašė išeivijos scenai. Kai veiklas buvo rašomas 1949-50 metais, tai ir drąsiai liberalai dar net nesvajavo, kad kuomet nors jis būtų statomas Vilniaus scenoje. Nenorėčiau prileisti, kad Škėma, kuris buvo aktorius, reži-

ir labai prašmatnūs šienpjoviai, kurių traktoriais nukauktas romantiškumas šiais laikais jau gerokai mažiau bevilioja merginas negu pustomo dalgio žvangėjimas. Šokiais bei dainomis nesudėtingo, sentimentalus turinio veikalui svarbiausi elementai yra lietuviškos dainos ir lietuviški tautiniai šokiai, ir prireikti žiūrovui būtina juos kaip galima geriau atlikti.

Čia ir turi pasirodyti vadovų sugebėjimai paruošti ansamblį viską atlikti ne bet kaip, bet gerai. O tai pasiekti šalia sugebėjimo reikia ir labai daug darbo, taip pat ir klusnių „darbininkų“ – ansamblio dalyvių. Visas spektaklio grožis pareina ne nuo veikalo turinio, bet nuo aplink jį supinto meno deimantų išryškavimo ir parodymo publikai. Ir šokiuose, ir dainose vyrauja preciziškumas, šokio ir muzikos suderinimas, šokio atlikimas, drabužių išlyginimas, akordų sąskambis. Kai viskas iki smulkmenų iš ansamblio išreikalauta ir žiūrovui pateikta, tada yra gražu. To ir reikia siekti. Žinome ir suprantame, kad mūsų sąlygomis tai pasiekti yra labai sunku, nes dirbama tik laisvalaikiu ir nė vienas nėra profesionalas, tačiau, tokia padėtimi teisinantis, į sceną atgabenti kažkokią lietuviško milo vėlyklą irgi beprasmiška. Tai iš dalies ir sudaro daugelį mūsų bėdų: dėl tokio preciziško ir visiškai ištobulinto pasirodymo Vilniaus studentų ansamblis pakėlė žiūrovus ant kojų, o vienas „mūsiškis“ šokių koncertas nesusilaukė ne tik gausių žiūrovų, bet nė padorių plojimų. Negali girti menininko vien tik dėl to, kad jis yra „savas“, girti jį reikia tik už parodyto meno kokybę. Neužtenka publika viliooti vien tik moralais pamoks-

lais, reikia įtikinti ją ir programos kokybe. Manome, kad tai suprantama ir jaunieji „Dainavos“ vadovai, ir patys dainavėčiai: jų sukurtas papartis scenoje gražiai sužydės.

O ta scena nėra taip jau paprasta, bet iš lietuvių operos spektaklių mums pažįstama Cicero Morton High School didžiulė salė, turėjo stiprų gražaus tembro balsą ir didelį temperamentą. Aktoriaus darbą pradėjo jis Kauno teatre, o 1940 m. buvo pakviestas į Vilniaus dramos teatrą. Pirmą kartą scenoje susitikau su J. Palubinsku 1940 metais Petro Vaičiūno veikale „Tėviškes pastogėje“. Jis vaidino jauną pasiturintį ūkininkaitį, o aš jo mylimą, bet neturtingą mergaitę, dėl kurios jis atkakliai ir įnirtingai kovojo. Dažnai prisimenu tą nuosirdų mūsų kūrinių bendradarbiavimą ir matau J. Palubinską išpūdingą, baltais drobiniiais marškiniais apsivilkusį lietuvišką atletą. Antrą kartą J. Palubinską sutikau scenoje H. Hejermanso (Herman Heijermans) veikale „Viltis“. Jis vaidino paniškai bijantį jauną žveją Barandą. Vaidmuo nedidelis, bet labai dramatiškas. Nenoriu sakyti, kad tai buvo nepakartojama, bet pacituosiu kitos aktorės, Gražinos Kernagienės, žodžius. Prisiminus mums J. Palubinską ir šį jo vaidmenį, ji pasakė: „Neįsivaizduoju, ar atsirastų kitas toks pasaulyje Barandas, koks buvo mūsų Juozas Palubinskas“. Kitų jo herojų, pavyzdžiui, Klaidėdos dramos teatre, aš nesu mačiusi. M. Drejerio „Septyniolikamečiuose“, O. Bilingerio „Gigante“ jis sukūrė pagrindinius vaidmenis, iš recenzijų ir draugų pasakojimų žinau, kad jie buvo aukšto meninio lygio ir tuo visiškai neabejojau“ (Kultūros barai Nr. 1, 1989 sausis).

Aktorė Teofilė (Tefa) Vaičiūnienė, poeto ir dramaturgo Petro Vaičiūno, mirusio 1959 metais, žmona, nuo 1920 metų vaidino Kauno Valstybiniame dramos teatre ir nuo 1940 metų Vilniaus Valstybiniame teatre. Pernai sukako jai 90 metų amžiaus.

sierius, dramaturgas, ir gerai pažinojo išeivijos scenas – nežinojo, ką jis rašė. Šiame veikalė pirmas veiksmas vyksta kalėjimo kameroje, o antras – tardytojo kameroje. Tad kokios erdvės pasigendama? Rašant arba komentuojant, reiktų su vaizduojamu periodu susipažinti. Dabar jau ir okupuotoje Lietuvoje buvusių kalinių atsiminimai yra spausdinami. Tad galima žinoti, kiek tos erdvės kameroje tebuvo.

Apšvietėjas tarp žiūrovų su prožektoriais savaime neatsirado. Pagal šio pastatymo poreikius, Jaunimo centro scenoje buvo daugiau apšvietimo įrenginių, negu jų reikėjo. Prieš pat šį spektaklį buvo užbaigtas scenos apšvietimo sutvarkymas, kuris kainavo 16,000 dolerių. Clevelande juodųjų amerikiečių teatras „Karamu“, kuris kitados buvo

įsikūnijęs visoje Amerikoje, jau 1950 metais iš viso neturėjo scenos. Vyksmas vyksta viduryje salės, veikėjai iš publikos ateina, iš salės galo kalba, o apšviečiami iš bet kurio salės kampos. Panašiai yra Chicago Drury Lane teatre, o ir mūsų Antras kaimas irgi ta linkme veikia.

Gerai, kad rašančioji nurodė, kad „tikri lietuvių aktoriai“ gerokai nuvylė. Čia ir rašantis šimtu nuosimčiu su tuo sutinka. Plačiai ir lankas neišėinant, tenorėčiau nurodyti, kad aktoriai nesilaikė pagrindinių taisyklių. Pirmą ir geležinę taisyklę, tai kad aktorius turi taip po sceną vaikščioti, kad publika jo veidą, o ne užpakalį matytų. Antra, žmogaus garso organai yra ne kulkosvaidis, tad žodžiai turi būti aiškiai išstariami, o ne salvėmis šaudomi. Kai aktoriai žodžių

Juozas Palubinskas

(Atkelta iš 2 psl.)

jauniausias mūsų kolektyvo aktorius ir vienas perspektyviausių iš jaunimo. Tobulo sudėjimo: aukštas, petingas, šviesiais kaštoniniais plaukais, didelėmis mėlynomis išraiškingomis akimis, taisyklingų veido bruožų, turėjo stiprų gražaus tembro balsą ir didelį temperamentą. Aktoriaus darbą pradėjo jis Kauno teatre, o 1940 m. buvo pakviestas į Vilniaus dramos teatrą.

Pirmą kartą scenoje susitikau su J. Palubinsku 1940 metais Petro Vaičiūno veikale „Tėviškes pastogėje“. Jis vaidino jauną pasiturintį ūkininkaitį, o aš jo mylimą, bet neturtingą mergaitę, dėl kurios jis atkakliai ir įnirtingai kovojo. Dažnai prisimenu tą nuosirdų mūsų kūrinių bendradarbiavimą ir matau J. Palubinską išpūdingą, baltais drobiniiais marškiniais apsivilkusį lietuvišką atletą.

Antrą kartą J. Palubinską sutikau scenoje H. Hejermanso (Herman Heijermans) veikale „Viltis“. Jis vaidino paniškai bijantį jauną žveją Barandą. Vaidmuo nedidelis, bet labai dramatiškas. Nenoriu sakyti, kad tai buvo nepakartojama, bet pacituosiu kitos aktorės, Gražinos Kernagienės, žodžius. Prisiminus mums J. Palubinską ir šį jo vaidmenį, ji pasakė: „Neįsivaizduoju, ar atsirastų kitas toks pasaulyje Barandas, koks buvo mūsų Juozas Palubinskas“. Kitų jo herojų, pavyzdžiui, Klaidėdos dramos teatre, aš nesu mačiusi. M. Drejerio „Septyniolikamečiuose“, O. Bilingerio „Gigante“ jis sukūrė pagrindinius vaidmenis, iš recenzijų ir draugų pasakojimų žinau, kad jie buvo aukšto meninio lygio ir tuo visiškai neabejojau“ (Kultūros barai Nr. 1, 1989 sausis).

Aktorė Teofilė (Tefa) Vaičiūnienė, poeto ir dramaturgo Petro Vaičiūno, mirusio 1959 metais, žmona, nuo 1920 metų vaidino Kauno Valstybiniame dramos teatre ir nuo 1940 metų Vilniaus Valstybiniame teatre. Pernai sukako jai 90 metų amžiaus.

nemoka ištarti, tai jokie „garso pultai“ nepadės.

Ir keletas žodžių apie pastatymo techniskąją pusę, būtent apipavidalinimą. Keista buvo žiūrėti, kai kalinys Kazys kalėjime su kaklaraiščiu vaikštinėjo. Atrodo, kad jokio supratimo neturima apie NKVD kalėjimus. Be to, antrame veiksmo enkavedistas (rašančioji, nesuprasdama teksto, vadina jį Pranu) visai nebuvo panašus į enkavedistą, bet daugiau į SS karininką. Enkavedistai jokių blizgančių liemenų neturėjo, o dėvėjo „rubakąs“ ir nusmukusias plačias kelnes. Rengiant veikalą, yra būtina susipažinti su vaizduojamu periodu. Autorius, rašydamas šį veikalą, turėjo galvoje pirmąją sovietinę okupaciją – greičiausiai 1940 metais, kadangi kelis sykius yra minimas Dekanazovas, Maskvos emisaras, kuris sureizavo ir pravedė „džiaugsmingą“ Lietuvos įsijungimą į Sovietų Sąjungą.

Baigdamas noriu pažymėti, kad gerbdamas svečius tėvynainius, visai nebūčiau nieko rašęs. Bet svečių teisės taip pat turi ribas ir tam tikrus įsipareigojimus. Rengėjai taip pat neprisidėjo prie šio veikalo didesnio pasisėkimo ir jo supratimo. Programoje nėra nurodyta veikėjas – Enkavedistas ir kas jo rolę atlieka! Tad net rašančioji ji Pranui vadina. Pranas „mauro rolę“ atliko pirmame veiksmo, ir kaip toks daugiau dramoje nedalyvauja. Tas pats aktorius – Juozas Kisieličius, antroje veiksmo vaidina jau enkavedisto rolę. Tais laikais enkavedisto nebuvo galima minėti, dabar, manau, jau „persitvarkymas“ įvyko!

Juozas Žygas
Chicago, Illinois

Rasa Poskočimienė, „Spindulio“ tautinių šokių grupės, dalyvausiančios „Dainavos“ pastatyme, vadovė.

Darius Polikaitis, „Dainavos“ ansamblio dirigentas.
A. Plenio studijos nuotrauka

Jina Varytė – sopranas, dainavusi „Margučio“ surengtame Antano Vainagailio gimimo 100 metų sukakties minėjime kovo 11 dieną Jaunimo centre, Chicagoje. Solistė Jina Varytė studijavo dainavimą ir muziką Michigan State University, Curtis School of Music ir Juilliard School of Music. Bakauro ir magistro laipsnius įsigijo Northwestern universitete.
Jono Tamulaičio nuotrauka